

B. Nepriklausomoje Lietuvoje

R. TAGORE „NAMAI IR PASAULIS“

Nors mūsų sumaterializėję laikai siūlėsi patenkinsią visą žmogų, bet apvylė. Jie įtraukė jį tik į tamsią melancholiją ir resignaciją. Materializmas, užliejęs visą žmogaus esybę, šiandien jau pakyrėjo, ir aukštesnioji žmogaus prigimtis instinktyviai trokšta ko nors skaidresnio, idealesnio. Žmogus siekia to, ko jis neturi, jį žavi tai, kas jam yra nepasiekiama. Taigi ir aukštesnių idėjų troškimas yra tuo didesnis, kuo žmogus toliau nuo jų stovi, kuo giliau jis yra pasinėręs į materializmą. Jis galbūt rezignuoja, nė nemano mėginti kilti į tas idėjas, bet jo širdį žavi jų atsiminimas, apie jas svajonės.

Štai kuo būtų galima aiškinti nepaprastas indų poeto-filosofo Tagorės pasisėkimas dabarties žmonėse. Jo kūriniai, pilni idealizmo, optimizmo, savęs išsižadėjimo, artimo meilės, vos išėję iš po plunksnos, verčiami į Europos kalbas.

„Kada privargdavau ką kita bedirbdamas arba sunkios mintys imdavo varginti vieno ar antro Europos šių dienų rašytojo paskaičius, — imdavau Rabindranath Tagorės raštų, kuriuos beskaitant šviesiau sieloje pasidarydavo...“ sako A. Rimka, gal daugiau negu kas kitas pas mus Tagore pažinęs.(1)

Tagorė yra menininkas ir poezijoj ir filosofijoj. Jo poezijos raštų turime ir lietuvių kalbon išsivertę. Išverstos seniau dvi dramos *Auka* ir *Pašta*, lyrikos rinkinys *Gitanžali*,⁽²⁾ o dabar Jablonskių Jonas išvertė epinį jo kūrinį *Namai ir pasaulis*.

I. *Namus ir pasaulį* Tagorė parašė dar neseniai — jau karo metais. Kūrybine medžiaga šiam romanui panaudojo savo laikų indų gyvenimo nuotykius, o indų gyvenimas tikrai buvo margas.

Indai skaidosi tarpu savęs į daugybę šakų, šakelių, kurios skiriasi nuo viena kitos tai kalba, tai religija, tai papročiais, o kartais ir vienais ir kitais. Tokioj sudėty nėra gyventojų pilno susitarimo, ir sunku dėl to viena valstybė sudaryti. Prieš mažesnes valstybes indai atsispiravo, o kai užgulė anglai — indai neišlaikė; žymi jų dalis pateko anglų valdžion. Prie tikybinių, kalbinių, politinių ir kitų skirtumų prisidėjus dar socialiniams nelygumams, pigu suprasti, kokia tai lengva dirva įvairiems agitatoriams. Ir iš tiesų, induose dažnai kildavo įvairių ekonominių ar net ginklu bruzdėjimų prieš anglus. Žinoma, vienybės trūkstant, jie lengvai būdavo numalšinami.

Iš tokio bruzdėjimo metų Tagore ir ima foną savo romanui. Pavadinęs kūrinį *Namai ir pasaulis*, autorius tikrai ir sustato priešpriešais šeimą (*Namus*) ir aplinką (*Pasaulį*).

Veikiamieji asmens čia paimti iš inteligentijos gyvenimo. Tai turtingas indas Nikhil, jo žmona Bimalė, Nikhilio mokslo draugas Sandipas. Apie juos sukasi visas veiksmas. Kiti asmens yra tik epizodiniai.

Turtingos ir aukštos kilmės jaunikaitis indas Nikhil išėjo mokslus, gerai susipažino su Europos kultūra bei civilizacija ir, grįžęs į savo tėvynę, sukūrė šeimą. Jo sutuoktuvės su Bimale įvyko iš tikros meilės, ir jaunieji gyveno sau „aukso amžių“. Į ramų ir laimingą Namų gyvenimą įkelia koją Pasau-

lis. Induose kilo tautinis sąjūdis prieš anglus. Jame dalyvauja ir Nikhil. Čia pasireiškia dvi to sąjūdžio kryptys. Nikhil evoliucijos keliu ieško savo tautai laisvės, keldamas savą pramonę, kultūrą, o jojo mokslo dienų draugas Sandipas tą sąjūdį varo revoliucijos keliu; jis agituoja savo tautiečius skelbti anglams ekonominį ir ginklo karą, deginti anglų pramonės gaminius, o kas neklauso — terorizuoti. Tautinio sąjūdžio („Swadeši“) dvasia pagavo ir Nikhilio žmoną Bimalę:

Vieną gražią dieną Bengalijoje prasidėjo nauja era — Swadeši; bet kaip tas nutiko, aš negaliu aiškiai įsivaizduoti, pasakojasi Bimalė: „Čia nebuvo ėjimo laipsniais iš praeities į dabartį. Man rodos, kad kaip tik todėl naujoji epocha atūžė lyg tvanas, naikindama visus tvėnkinius ir nušluodama visą mūsų išmintingumą ir atodairą. Mes nespėjom nė pagalvoti apie tai, ar suprasti, kas atsitiko ir kas dar gali atsitikti.

Mano protą ir jausmus, mano viltis ir troškimus — viską raudonai įkaitino tos naujovės aistra. Ir nors dar sienos namų, buvusių man pasaulio vietoje, stovėjo nesugriautos, aš žvelgiau pro jas į tolį ir girdėjau iš tolimo akiračio šauksmą, kurio reikšmė nebuvo man visai aiški, bet kur skverbėsi į pačią mano širdį...“

Kraštutinio patriotizmo dvasia užvaldo Bimalės dvasią. Ji vardan indų tautos nori sudeginti anglų darbo savo drabužius, išvyti savo mokytoją tik už tai, kad ji buvo anglė. Būdama tokia aistringa patriotė, Bimalė mitinge kartą gavo išgirsti bruzdėjimo agitatoriaus Sandipo ugningų kalbų. Ir štai Bimalėi atrodo, kad tai ne paskiras žmogus kalba, kad į jį suplūdę milijonai jo krašto sielų. Ji ima Sandipą dievinti už didelį jo patriotizmą. Sandipas, kaip Nikhilio mokslo draugas, dažnai jo namuose buvo. Ir čia Bimalė gauna progos dažnai su juo susitikti, karštai pasikalbėti

„Swadeši“, tautos, reikalais. Dažnai jiedviem besikalbant, nelaukiamai atsiranda erotinis motyvas. Sandipas visa savo geležine valia, visu smarkumu bei gaivalingumu metasi palenkti Bimalės valią savo pusėn. Tam reikalui pavartotos karštos jo kalbos, komplimentai Bimalę įtikina, kad ji turinti būti indų tautinio sujudimo centras, avilio karalienė; ji įsivaizduoja turinti aukštą pašaukimą ir drąsiai — jau ne kukliai, kaip pirma — tariausi su Sandipu tautos reikalais. O Sandipas jau iš tiesų ją padaro ne tautos, bet savo karaliene. Sandipas aiškiai mato, jog eina prie to, kad paveržtų sau savo draugo žmoną, ir vis dėlto sąmoningai ir aistringai to siekia. Bimalė jaučia savo slidų kelią, bet jo bijo ir įsikalbinėja, kad visi jos santykiai su Sandipu eina tik iš bendros tautos idėjos. Ir ji linksta vis artyn prie Sandipo ir tolinasi nuo savo vyro. Net apvogia jį.

Nikhil tuo tarpu visa tai mato ir jaučia. Bet jis kenčia ir tyli. Toji jo tyla ir davė progos susikomplicuoti taip santykiams tarp jo žmonos Bimalės ir Sandipo. Bet ji iš kitos pusės bado Bimalės sąžinę. Bimalė blaškosi, ir tik vieno rūstesnio vyro žodžio pakaktų, kad ji mestųsi į Sandipo glėbį. Bet jis kenčia. Bimalė neturi jėgos nei žengti toliau, nei grįžti atgal. Ir tik kada Sandipas jau tiesiog pasakė jai savo tikslą, ji pamato savo nuopuolį ir visomis dar likusiomis jėgomis grįžta prie Nikhilio. Tik dabar Nikhil, pamatęs Bimalės atgailą, eina jai moraliai padėti ir pašalina iš savo namų Sandipą.

Tuo tarpu minios, Sandipo suviliotos, prieš jį sukyta. Sandipas bėga. Įtūžusios minios puola ramius gyventojus. Nikhil, norėdamas juos perkalbėti, skuba prieš riaušininčius. Deja, jo neklauso ir patį mirštamai sužeidžia.

II. Išorinių faktų atžvilgiu romano fabula labai paprasta, nesudėtinga. Bet dėl to negalime dar teigti, kad šis romanas būtų nevertingas.

Esama veiksmų ir išorinių ir išvidinių, materialinių ir

dvasinių. Išorinių veiksmų parinkimo gausingumas ir jų kombinacijos tobulumas parodo autoriaus vaizduotės galią. Kur kas yra sudėtingesni dvasiniai žmogaus veiksmai. Jie sunkiai pajaučiami pačiam subjektui, o dar sunkiau prieinami stebėtojai, — šiuo atveju, leiskime, kūrėjui. Minia priklauso daugiau materialiniam pasauliui. Ji mieliau priims išorinių netikėtų vaizdų, efektų pasaulį, nes jie lengviau jos virškinami.. Norėdamas miniai įtikti, ne vienas rašytojas rūpinasi sukurti rašinį, paremtą tik išoriniais efektais, sensacingais nuotykiiais. Bet tai nereiškia, kad jis jau yra menininkas. Meno kūrinys turi būti vidaus, dvasios veiksmas. Jeigu išorinės fabulos kombinavimas gali vykti ir vidurinio gabumo talentui, tai išvidinės — žmogaus dvasios būsenų — fabulos sukūrimas priklauso tik dideliems talentams.

Šio antrojo tipo yra ir Tagore. Išorinę fabulą jis tiek tik te-vartoja, kiek ji būtinai reikalinga išoriniam rašto vieningumui palaikyti ir sudaryti sąlygoms, kuriose pasirodytų žmogaus dvasia. Tagore čia pasirodo tikras menininkas.

Čia jis parodo, kaip giliai jis perpranta žmogaus sielą, visus jos intymiausius kampelius ir kaip subtiliai, tiksliai jis moka tai išreikšti. Asmenų psichikai pavaizduoti jis pavartojo ir tam tikrą išviršinę rašymo formą, būtent, kalbėjimo nuo savęs. Nikhil, Bimalė ir Sandipas patys pasakojasi, ką jaučią ir kuo gyveną. Tokioj formoj, tiesa, iš karto sunkiau surojamas veiksmas, bet tai tikresnis įtikinimo būdas. Nikhilio, Sandipo ar Bimalės pasakojimąsi skaitai, kaip kokią ištrauką iš dienosraščio, kuriame paprastai žmogus iš tikro rašo tai, kuo gyvena. Todėl skaitant tuojau susidaro nuoširdumo, atvirumo nuotaika. O atvaizduot psichiniai pergyvenimai čia yra nelengva, ypač Bimalės, kurios sielos būsenos keičiasi kiekvieną momentą. Ir vis dėlto Tagore tai atliko.

Tagore kartu yra ir poetas ir filosofas. Ir be reikalo ieš-

kotum jo kūrinio be poezijos ar be filosofijos. Taigi ir čia autorius filosofas-poetas pasirodo drauge. Kiekviena proga per savo veikiamųjų asmenų lūpas Tagore sėja filosofines mintis. Ir tų minčių yra pilnas šis romanas. Lengva, labai lengva virsti čia tik filosofu ir nuskriausti kūrinio dailės pusę, leidžiant asmeniui dėstyti šiokias ar tokias idėjas, — dėstyti tik žodžiu, bet ne gyvenimu, širdimi. Tagore švelni intuicija sutaiko filosofinį elementą su poezija, ir visai neįaučiama doktrininės tendencijos. Jo filosofinės mintys eina per visą kūrinį, išeidamos iš gyvos dvasios, surištos neišskiriamai su gyvenimu. Filosofija jungti su poezija tegalima tik didiems talentams, nepaverčiant niekais pačios filosofijos ir poezijos. Jeigu Tagore to išvengė, tai jau galima daryti išvadą apie jo talentą...

III. Šioks ar toks bebūtų veikalas, jis vis iškelia kokių nors gyvenimo klausimų ir mėgina duoti į juos atsakymą. Žinant, kad Tagore yra filosofas ir poetas kartu, à priori jau galima būtų tvirtinti, kad jis turi iškelti svarbių gyvenimo problemų daugiau, nei kuris kitas rašytojas.

Tikrai negalima čia išgvildyti visų tų problemų, kurias stato ir gvildo pats autorius. Svarbu, kad jo keliamos problemos yra visuotinės: visiems žmonėms ir visiems laikams. Tiesa, jo išsprendimas yra savotiškas, kuris kartais vienur ar kitur gali nesutikti su mūsų sprendimu.

Jau pats sugretinimas Namų ir Pasaulio — šeimos ir visuomenės sangrąžinės veikmės rodo autorių gvildant visuotines problemas. Juk, tikrai, daug gyvenimo komplikacijų kyla iš vienokio ar kitokio visuomenės ir individo santykių nustatymo.

Namai ir pasaulis duoda pažinti bent kiek Tagorės pasaulėžiūros pradus, iš kurių išeidamas jis sprendžia įvairias problemas. Autoriaus mintims romane atstovauja Nikhil.

Tai principų žmogus. Jo pagrindinis principas — tiesa. Ji

yra viso gyvenimo ir veikimo norma. Principui įgyvendinti vienintelė galia tai atsižadėjimo galia, priešpastatyta kumšties jėgai. Išeidamas iš tokių principų, Nikhil — taigi ir Tagore — reiškia tikra žodžio prasme humaniškumo pažiūras į žmonijos, tautos ir asmens gyvenimą.

Šis romanas duoda daugiausia jo pažiūrų į tautą, patriotizmą.

1. Nikhil yra uolus savo tautos mylėtojas; jis vienas iš pirmųjų ėmė steigti pramonės įmones, bankus, rėmė moraliai ir medžiagiškai kiekvieną tautiškos kultūros žygį. Bet kai Sandipas ėmė agituoti savo tautiečius naikinti svetimų įmonių gaminius, terorizuoti neklusnuosius, tada Nikhil nepalaiko, pasak jo, to įsikarščiavimo. Kodėl? — Nes:

„Tėvynė nėra ta žemė, kurioje mes gyvename, bet jos žmonės“, kalba Nikhilio mokytojas (121 p.). Dėl to reikia žiūrėti, kad tas sąjūdis būtų žmonių sąjūdis, o ne keleto ar keliasdešimties karštuolių, nes

tautos, kurios yra ko pasiekusios šiame pasaulyje, pasiekusios yra darbais, bet ne kunkuliavimais (62 p.).

Jis stoja prieš tai, kad tautiečiams būtų užmetama kokia nors prievarta vartoti tokias, o ne kitokias prekes. Visas tautos sąjūdis turįs eiti laisva kiekvieno valia.

Tie, kurie deda tėvynei aukas, yra iš tiesų tikri jos sūnūs,... bet tie, kurie verčia kitus aukoti save vardan jos, tie jos priešai. Jie pakerta laisvės šaknį, norėdami laimėti laisvę viršūnėje (111 p.).

Prievarta, kurios griebiamasi tėvynės labo vardu, yra lygi prievartai, kuri užkraunama pačiai tėvynei (132 p.).

Visuomeninis ar tautos darbas privalo skaitytis su priemonėmis, kuriomis siekia savo tikslo. Viena tauta privalo ne-

nuskriausti kitos, besiekdama savo naudos. Tauta privalo neperžengti tiesos principo.

Tą dieną, kada mes imsime kelti mūsų tėvynės gerovę, eidami teisingumo keliu, Jis, kurs yra aukštesnis už mūsų tėvynę, atsiųs mums tikrąjį pasisėkimą (152 p.).

Aš geidžiu... tarnauti savo tėvynei, bet garbinti galiu tik Teisingumą, kurs yra daug aukštesnis už mano tėvynę. Garbinti savo kraštą lyg dievybę reiškia užtraukti jam prakeikimą (19 p.).

... žmogaus istorija kuriama viso pasaulio rasių, ir todėl toks sąžinės pardavinėjimas iš politinių motyvų, — toks dirbinimasis stabo iš tėvynės, — negeras yra. Aš žinau, kad Europa su tuo gali nesutikti, bet šiuo atveju ji neturi teisės būti mūsų mokytoja. Žmonės, kurie miršta už tiesą, daros nemirtingi, ir, jei ištisa tauta numirtų už tiesą, ji žmonijos istorijoje taip jau pasiektų nemarybę (214 p.).

Taigi Tagore yra tautininkas, bet ne šovinistas, fanatikas. Santykiams tarp tautų ir tarp asmenų nustatyti norma yra tiesos principas. Išėinant iš to principo, priemonės tegali būti vartojamos tik tos, kurios sutinka su prigimtosios etikos reikalavimais. Jei asmuo ar tauta jiems nusideda, tai anksčiau ar vėliau turės už tai atsakyti.

Tokias mintis skelbia romane Nikhil, tokias mintis skelbė gyvenime ir patsai Tagore. Nors jis politikoj nedalyvavo, bet 1905, kada kai kurie patriotai dėl tam tikrų anglų žygių induose savo tautiečius ragino sukilti, Rabindranath Tagore metė savo filosofiją, metė poeziją ir važinėjo po kraštą, kviesdamas tautiečius ramiu kultūriniu būdu kovoti dėl savo teisių. Ir šalis jo paklausė. Netrukus, ko revoliucionieriai norėjo pasiekti revoliucija, tai gavo indai įstatymų

keliu. Tačiau tai nereiškia, kad Tagore būtų buvęs anglofilas. Ne, jis pats, kai Anglijos karalius norėjo jį apdovanoti, grąžino karaliui dovanas, paaiškindamas, kad negalys priimti dovanų iš karaliaus, kurio valdžia taip skriaudžianti jo tautiečius. Taigi, jo teorija sutampa su jo praktiškuoju gyvenimu.

2. Įdomiai, tiesa, ne visai sutinkamai su mumis, Tagore gvildo ir šeimos santykius Nikhilio ir Bimalės asmenyse.

Nikhil vedė Bimalę, tik didžiai ją mylėdamas. Bet jis nesi-tenkina šeimine laime ir prašo Bimalę, kad ji išeitų iš purdaho — uždaro gyvenimo — į viešumą. Ir kam?

Jei mudu susitiksim ir pažinsim vienas antrą realiaame pasaulyje, tik tada tobula bus mūsų meilė (12 p.).

Bet štai išėjusią į realų gyvenimą Bimalę siekia pavilioti Sandipas, tas geležinės valios ir aukštų idėjų Nikhilio draugas. Ir ką gi Nikhil? Jis visa tai aiškiai mato ir jaučia, bet jis nevaro iš savo namų nei Sandipo, neįspėja nei savo žmonos. Kodėl? Nes

tas, kurs nor išvystyti žmogų, tokį, koks jis yra iš tiesų, tas privalo atsižadėti visų pretenzijų į tą žmogų, pamatuotų vien sąlyginėmis teisėmis (36 p.).

Jis nenori ir negali varžyti jos laisvės.

Jei stengčiausi sutūrėti Bimalę prie savęs, kaip grandinėle ant kaklo, tas reikštų, kad aš sąmoningai laiku slegiančią mano širdį sunkenybę... Tiktai tada, kada mes patys paleidžiame iš narvo paukštelį, tik tada suprantame, kad paliuosuotas paukštelis grąžino ir mums laisvę. O visa, ką mes įmetam į narvą, sukausto mus troškimais, kurių grandys tvirtesnės už geležį... Ar nekalbėjau aš melsdamasis, kad, jei laimė man nės skir-
ta, lai ir neateina; jei skausmas turi tekti mano daliai, lai

pasiekia jis mane, kad tik nereiktų gyventi nelaisvėje... Laisvė... žmogui yra svarbiausias dalykas. Niekas negali jai prilygti — niekas (168 ir 169 p.p.).

Nors jis mylėjo, bet vardan laisvės jis nesistengia sulai-
kyti prie savęs Bimalės. Bet tai nereiškia, kad jam nebūtų
skaudus jos atsitraukimas. —

Namuose, kurie rados tušti mylimiesiems išsi-
skyrus, dar gyvena muzikos garsai jų tuštumo širdyje.
Bet tyla tų namų, kurie rados tušti dėl to, kad mylimieji
tapo svetimi vienas antram, yra nyki ir baisi. Net iš
skausmo sušukti nedera.

Jis turi ir skausmo atsižadėti: —

Ir aš turiu nutildyti tą skausmo riksmą savyje. Kol
aš kentėsiu, tol Bimalė nepažins tikros laisvės. Aš *privalau* (pabr. autor.) ją visiškai paliuosuoti, nes šiaip ar
pats niekada negalėsiu pasiliuosuoti iš netiesos (100 p.).
Nes turėjimas per tiesą to, kas iš tiesų yra netiesa, tėra
paties savęs smaigimas (168 p.).

Kaipgi tas „skausmo riksmas“ savy nutildyti?

Aš *privalau* kentėti; bet turiu visomis priemo-
nėmis, kokios tik yra man prieinamos, apsaugoti save
nuo vienos savęs kankinimo rūšies: aš *neprivalau*
įsigalvoti, kad mano gyvenimas nustojo savo vertės dėl
to, kad kažkas mane atstūmė ir tuo privertė mane
kentėti. Gyvenimas per daug yra brangus, kad aš galė-
čiau jį visą atiduoti už mano ankštą namų pasaulėlį;
negalima leisti, kad viso gyvenimo darbas galėtų pareiti
nuo menko pasisiekimo ar nepasisiekimo mano paties
džiaugsmų ir liūdesių srityje (70 p.).

Taip optimizmo pilna širdimi Nikhil žvelgia į susidariusią šeimos dramą.

Toliau, Nikhil tyli tol, kol pati Bimalė pamato savo klaidą, tik tada jis paduoda jai pagalbos ranką. Čia Tagore parodė, kad pati Bimalė nusikaltusi, pati turėjo už tai ir atsakyti, atkentėti dvasios kovą.

Kartu čia yra ir pedagoginis klausimas: ar žmogus, krin-tas į klaidą, persergėti, ar palikti jį, kol jis pats pasijus su-klydęs, ir tik tada padėti pasitaisyti.(3)

Mūsų nuomonė gal ir nesutiktų su autoriaus mintimi, bet ne vieta čia jį kritikuoti.

Tagore šiame romane paliečia nors trumpai ir sielos, ir žmogaus esmės, ir amžinybės klausimus, bet per daug jau rašiny s nusitęstų, norint kiekvieną pagvildyti.

IV. Vertėjas padarė gerą ir naudingą darbą, imdamas versti Tagorės, šio mistiko filosofo-poeto optimisto belet-ristinį kūrinį. Gaila tik, kad darbas atliktas ne visai sąžiningai. Yra užsilikę nemaža klaidų ir gramatikos, ir žodyno, ir sintaksės. Pavyzdžiui, vertėjo rašoma: kaž koks, kaž kas, privalėjo (vieto j privalijo), tobūlas, pamastė, sąvaitė, augštesnis, pasirįžote, kliūdysite, nesamonė, nesamoningai, Apveizda, grimzta, gązdinimas, įsivaizdini (įsivaizduoji?) skaityk save laiminga ir kt. Yra šiaip jau klaidų, kurios bus pasitaikę greičiausia tik per neapsižiūrėjimą.

Galima kiek užkliudyti ir sintaksė. Vertėjas verčia: Kai mano vyras man pasipiršo, astrologas, atvykęs pažiūrėti mano delną (delno 14 p.); ... mano ligos išgydomos tik „Swadeši“ piliulėms jas apšaudant (... tik „Swadeši“ piliulių apšaudomos 27 p.), Man pasisiūlius pagelbėti jai ji krūpteli ir protestuoja (kai aš pasisiūliau jai padėti, ji... 51 p.); Ypač, „kai jo gymį apšvietė paskutinis spindulys lėnai nusileidžian-čios saulės, jai nuriedėjus jau žemiau už paviliono stogą, man pasirodė lyg jį dievai pažymi, kad jis yra jų pranašas, kurį jie

pasiuntė mirtingiesiems žmonėms“. Šitas pavyzdys, be sintaksės klaidų, yra jau ir sunkoko stiliaus. Tokių sakinių yra ir daugiau (pavyzdžiams gaila vietos). Rašybos ženklų vertėjo visai neatsižiūrėta: kur reikia, nėra jokio ženklo, kur nereikia — pristatinėta. Iš visa ko matyti, kad vertėjas kalbą moka pusėtinai. Tik jei darbą jis būtų atlikęs daugiau atsidėjęs, tai ir kalba ir stilius būtų buvę daug geresni. O šiam romanui ypačiai privalu gera kalba — harmonijos principas reikalauja, kad didį turinį atitiktų ir puiki forma.

Rabindranath Tagore: *Namai ir pasaulis*. Iš anglų kalbos vertė Jablonskių Jonas. Kultūros b-vės leidinys. Šiauliai 1925. 272 psl. Kaina 10 lt.